

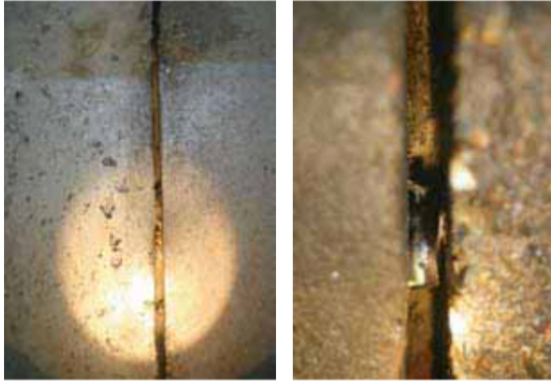
Winterverblijven voor vleermuizen ook plezierig voor amfibieën

Henriëtte van der Loo

Sinds een aantal jaren tel ik vleermuizen in winterverblijven in de Achterhoek en Liemers, voornamelijk zijn het grootvleermuizen. Nu ontbreken in deze streek helaas mooie grote verblijven voor vleermuizen zoals ijskelders of forten en bunkers. Het merendeel bestaat uit kunstmatig en vrij nieuwe, speciaal gebouwde keldertjes. In het algemeen zijn deze opgetrokken uit afvalmateriaal zoals duikers die ergens in een bouwproject over waren of betonnen elementen van afgebroken varkens- en koeienschuren. Omdat deze kelders nogal eens op terreinen van nieuwe landgoederen, of in zogenaamde nieuwe natuur zijn gebouwd, is er ook vaak water in de directe omgeving. In enkele gevallen wordt het water bewust tot in deze vleermuiskelders geleid om de hier noodzakelijke hoge luchtvochtigheid te scheppen. Uiteraard is het tellen van deze kelders altijd spannend: hangen er vleermuizen en, zo ja, welke soort(en)? En hoeveel (of in veel gevallen vaak: hoe weinig)? Vleermuizen kun je in deze kelders zowel vrij hangend vinden als weggekropen in allerlei spleten. Dus zoek je alle kieren, gaatjes en spleten nauwkeurig af. En dan kom je van alles tegen: kelderslakken, segrijnslakken, wintermuggen, atalanta's, geelgerande waterroofkevers en ...amfibieën!

De laatste jaren is mijn nieuwsgierigheid van "wat hangt er" daarom uitgebreid met "wat zwemt er en wat zit er nog meer weggekropen dan vleermuizen"? Niet alleen de aantallen maar ook de aanwezige soorten kunnen namelijk nog wel eens

wisselen. Zo is er door Staatsbosbeheer in 2002/2003, van betonnen duikers die ergens over waren, een vleermuiskelder gebouwd. In 2004 is er nog een stukje aangebouwd. Het ligt in een "nieuwe natuur" gebied waar de bovengrond is afgegraven en plassen zijn aangelegd. Naast dit gebied ligt een oud natuurgebied, landgoed De Slangenburg. Over een aantal jaren hebben we hier de volgende overwinterende amfibieën aangetroffen:

- 2002/2003: diverse bruine kikkers en kleine watersalamanders. Het exacte aantal ontbreekt omdat het water te hoog stond om binnen te kunnen komen.
- 29-01-2004: 2 bruine kikkers (inactief) en 2 kleine watersalamanders (actief)
- 15-01-2005: enige kikkers of padden (aantal onbepaald)
- 06-01-2006: 15 kleine watersalamanders en 25 bruine kikkers (mogelijk ook heikikkers ertussen)
- 08-01-2008: 5 kamsalamanders
- 19-01-2009: 3 bruine kikkers (mogelijk met heikikker?), 1 gewone pad, 1 kamsalamander en 1 niet gedetermineerde salamander. Toen ik de kelder op 25-01-2009 nog een keer bezocht, waren de waarnemingen hetzelfde behalve dat er nu 5 kamsalamanders te zien waren.

Het vermelde aantal is steeds een minimum, want je kunt uiteraard de onzichtbaar weggekropen beesten niet tellen. Waren ze niet te determineren, dan is dat vermeld.

In Winterswijk (Miste) werd in 2005 op een nieuw landgoed een keldertje gebouwd dat in directe verbinding staat met een nieuw gegraven plas vlak voor de kelder. Hier dus altijd lieslaarzen aan! De resultaten:

- 06-01-2006: geen amfibieën gevonden
- 15-01-2007: te hoge waterstand om de dieren onder de bodembalken te kunnen zien
- 11-01-2008: tientallen rondzwemmende kleine watersalamanders en diverse bruine kikkers
- 28-01-2009: hetzelfde beeld als in 2008, maar nu met een rondzwemmende geelgerande waterroofkever.

De aantallen en soorten zijn vaak niet goed te bepalen omdat er

vaak slechts een stukje staart, poot of flank te zien is, maar ook doordat de dieren actief zwemmen en onder de betonnen balken op de bodem kruipen of tevoorschijn komen. Deze balken komen o.a. in Winterswijk uit koestallen en bevatten ruime spleten. Eronder is ook ruimte. Omdat de kelders uiteraard donker zijn en moeten blijven voor de vleermuizen, moet alles met een zaklamp worden bekeken. Het gaat hier dan ook niet om exacte aantallen, maar aan de gegevens van de twee bovenstaande kelders kun je zien dat het interessant is om ook rond te kijken naar actief of passief overwinterende amfibieën. Zo zie je bijvoorbeeld dat de waargenomen aantallen aardig kunnen fluctueren. Hierbij zullen allerlei factoren een rol spelen, zoals temperatuur, de waterstand en droge of natte winters.

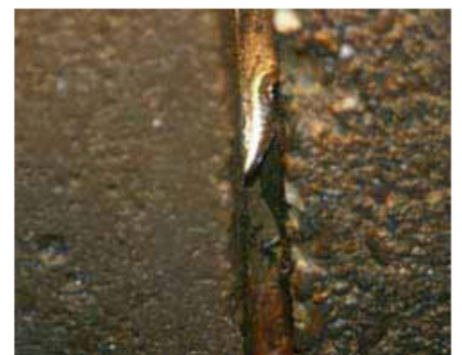
Uiteraard kijken we ook de komende wintertellingen in de vleermuiskelders van de Achterhoek e.o. weer naar amfibieën. Zo vang je geen twee vliegen, maar twee soortgroepen in één klap!

Bijschrift redactie:

Deze waarnemingen laten zien dat het aanleggen en renoveren van ijskelders en bunkers niet alleen lonend is als waardevolle overwinteringplaatsen voor vleermuizen, maar ook voor amfibieën.

Voor meer informatie over overwinterende amfibieën in vleermuiskelders, en de wijze waarop ze er (actief of onbedoeld) in terecht gekomen zijn, wordt verwezen naar een artikel van Mark Zekhuis (2007) in RAVON 25 9(1).

De nog actieve en niet weggekropen amfibieën op dit soort vorstvrije, maar overigens koude plekken roepen vragen op. Vormen zij, koud en traag als ze gedurende deze periode zijn, niet een gemakkelijke prooi voor bijvoorbeeld de geelgerande watertor, of rondstruinende muizen, ratten, bunzing of wellicht de steenmarter? Niet alle vleermuiskelders zijn goed toegankelijk voor grotere dieren. Feit is dat in de lente regelmatig amfibieën worden aangetroffen met onvolledige of ontbrekende ledematen. Zie hiervoor ook het artikel over een geval van regeneratie bij de kamsalamander van Annemarie van Diepenbeek (2009) in RAVON 31 10(4).

Foto's: Henriëtte van der Loo